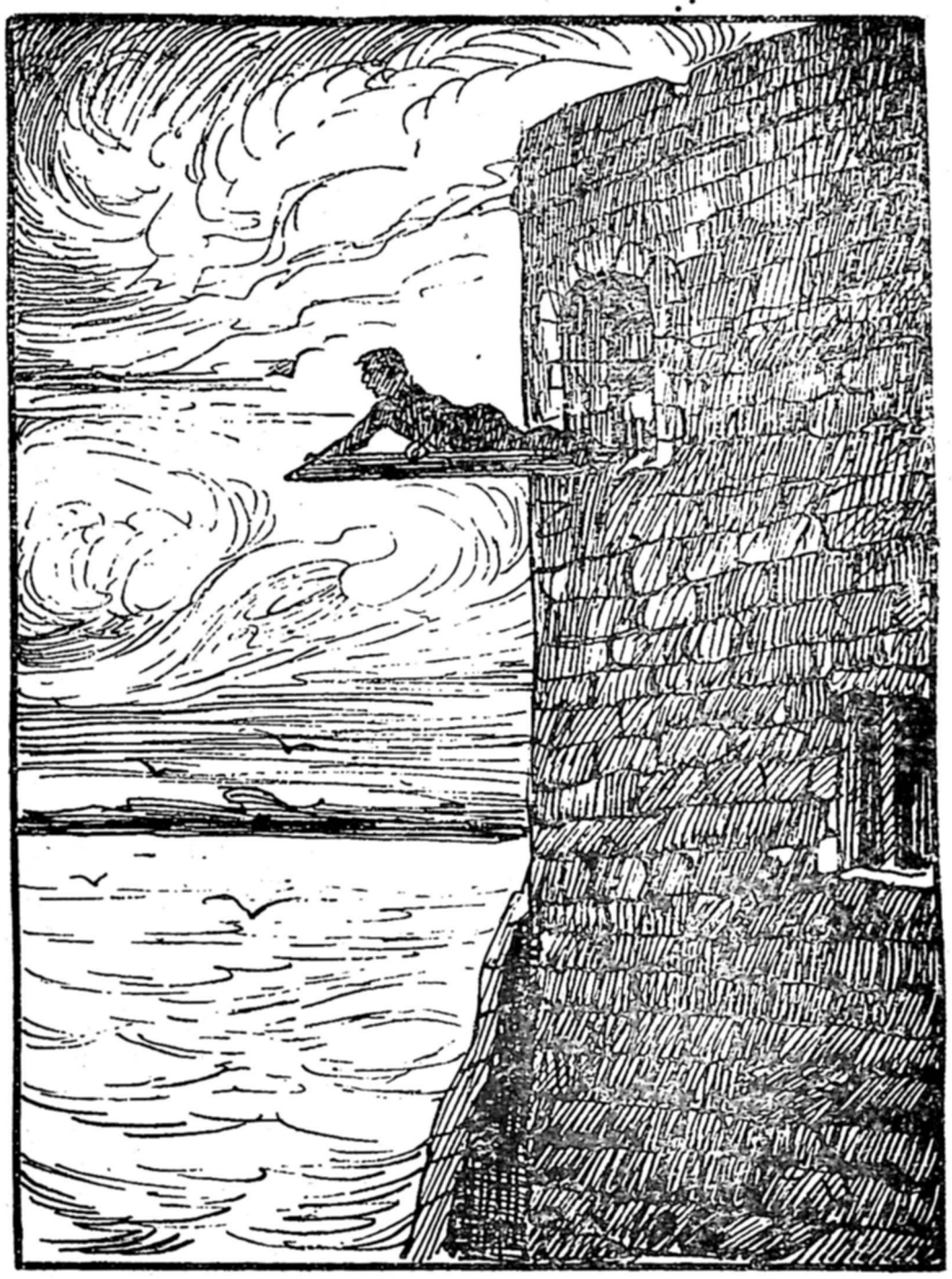

De Azteken hielden de wacht op den Tempeltoren

Het duurde echter niet lang voor dat de keizer terugkeerde en Cortez verhaalde hoe hij wist dat hij komen zou. Hij legde hem uit dat hij de wettige erfgenaam van het Mexicaansche rijk was, hij de zoon van het blanke opperhoofd dat sinds lang naar den hemel vertrok, met belofte te zullen terugkeeren. Al zijn rijkdommen stelde hij ten dienste van den blanke.

Cortez dankte hem om zijn goedheid en zegde dat hij niet gekomen was om zijn recht op oude gronden te vestigen maar om tusschen het rijk van zijn keizer en dat van Montezuma vriendschappelijke betrekkingen te openen en de leer van Christus bij hen te doen doordringen.

Zij spraken lang met elkander en toen de keizer den Spanjaard verliet moest hij beloven Cortez in zijn paleis te ontvangen.

* * *

Daags na de aankomst van Hernando Cortez in de hoofdstad van het machtige rijk der Azteken, verzocht hij eene audiëntie bij Montezuma. Van vier zijner vertrouwdste officieren, Alvarado, Sandoval, Olid en Velasquez de Leon, alsmede zijn onmisbare tolk Marina vergezeld, en door zijne dapperste soldaten gevolgd, deed hij zich aanmelden aan het groote paleis *Tepac,* dat de monarch op dat oogenblik bewoonde.

Op den drempel van het schitterend gebouw werd hij begroet door de vier aanzienlijkste edelen des lands, allen uit koninklijken bloede.

De vier voornaamste edelen leidden Cortez en zijn gevolg in een voorzaal die met Oostersche pracht was gemeubeld. Kostbare tapijten van allerhande kleuren bedekten den vloer; aan de muren prijkten de schitterendste mozaïeken, uit vederen vervaardigd en door gouden sieraden en allerlei verguld snijwerk afgewisseld. Vele meubelen bestonden uit louter goud of zilver; want in het gieten en bewerken dezer metalen hadden de Azteken het tot een groote hoogte gebracht. De kostbaarheid dier voorwerpen, waarvan vele met edelgesteenten waren ingelegd, en de kunstige bewerking deden de Spanjaarden verbaasd staan.

In deze zaal wierpen de vier edelen hun opperkleed van prachtig vederwerk af, waardoor hunne schitterende onderkleeding zichtbaar werd, die uit een met goud doorstikt jak of een dun gouden harnas bestond. Ook ontdeden zij zich van hun houten of zilveren helm, van welks top een met goud en edelgesteenten versierde vederbos neergolfde. Daarop trokken zij over de prachtige onderkleederen eenvoudige katoenen gewaden aan, omdat de majesteit van den vorst niet toeliet, dat men in rijke kleederen voor hem verscheen.

In de diepste stilte werden de Spanjaarden in de zaal gelaten, waar Montezuma in al den glans zijner waardigheid troonde. Een geheele schaar van de hoogste edelen des lands omringde zijn zetel, die het oog der Spanjaarden deed schemeren van den luister der edele metalen en gesteenten, met zoo kwistige overdaad hier aangebracht. Montezuma zelf zat in nog rijker kleeding, dan waarin Cortez hem de eerste maal gezien had, op den troon en had een met welriekende hars gevuld riet in de hand.

Men plaatste achter de Spanjaarden gouden zetels met katoenen kussens, insgelijks met vedermozaïek overtrokken. en Montezuma gaf hun een teeken, dat zij zouden gaan zitten. Zoodra Cortez en zijn gezellen zich hadden neergezet, nam Montezuma het woord op om de blanken te begroeten.

— Wees welkom, mijn broedervriend, gij en uwe broederen in dit huis, dat mijn voorvaderen gebouwd hebben, en dat geheel ter uwer beschikking is. Zeg mij wat uw verlangen is en zoowel ik als al mijn onderdanen zullen bereid zijn u te gehoorzamen.

— Gij zijt, o groote koning, antwoordde Cortez, met den last bekend, waarmede ik tot u gekomen ben; gij weet welke de eerste wensch is van den monarch, die mij hierheen gezonden heeft, namelijk dat gij en uw volk de valsche goden zult afzweren, waaraan uwe priesters zulke afgrijselijke offers brengen, en dat gij het geloof aanneemt aan den eenigen, waarachtigen God, die Hemel en Aarde geschapen heeft en die voor onze oogen onzichtbaar is. Sta mij daarom toe dat ik u kortelijk uiteenzet, waarin uw dwalingen bestaan; wanneer het u belieft, zal ik u dan later een man zenden, een priester van den waren God, die u in al de verheven geheimen van onzen heiligen godsdienst zal inwijden.

Daar Montezuma niet antwoordde, maar scheen af te wachten. dat Cortez zich nader zou verklaren, begon deze in een lange rede, die zoowel door den vorst, als door al degenen, die hem omringden, met aandacht aangehoord werd, de grondbeginselen van het Christendom uiteen te zetten en vooral aan te toonen welk een gruwel in Gods oog de menschenoffers der Azteken waren.

Toen hij geëindigd had, staarde Montezuma in gedachten verzonken voor zich en aarzelde den blanken veldheer te antwoorden. Na eenige oogenblikken stilzwijgens, hervatte hij:

— Mijn vriend, mijn onderdanen zijn zeer menigvuldig en allen geboren en opgevoed in het aanbidden van de goden des lands. Al zou ik dan ook geneigd zijn den dienst te omhelzen van den God der blanken, mijn onderdanen zouden zulks niet gedoogen, dewijl zij hun goden hooger achten dan hun koning. Hoe zou ik daarenboven die goden kunnen verlaten, van welke ik en mijn volk onze welvaart ontvangen hebben, tijdelijke goederen, overwinning in den strijd en zoovele andere weldaden. Ik zou mij en mijn volk hun toorn op den hals halen en zij zouden ons onvruchtbaarheid, droogte en andere rampen overzenden, waarmede zij de landen der goddeloozen straffen.

— Vrees daarvoor niet, groote vorst; want uw goden zijn nietige schepselen zonder macht: de duivel verblindt u de oogen, zoodat gij het licht der rede niet ziet, dat alleen u van uw dwaling zou kunnen overtuigen.

— Maar mijn caciquen, hervatte de vorst, zullen de wapenen tegen mij opnemen, en ingeval ik hen overwin, zullen zij naar andere landen vertrekken en mij verlaten.

— Ook dit behoeft gij niet te vreezen, grootmoedige vorst, ik sta u borg dat noch het een noch het ander geschieden zal.

Na deze tegenwerping bewaarde Montezuma weer een geruimen tijd het stilzwijgen. Het was hem aan te zien, dat hij een hevigen strijd te voeren had tusschen de vrees voor zijn priesters en de grooten zijns rijks en den geheimzinnigen schrik, dien de blanken hem inboezemden; want bij dezen monarch kon geen andere drijfveer dan vrees in het spel komen.

Eindelijk ontsnapte een zucht van verlichting aan zijn borst: hij had een middel gevonden om zich althans voor het oogenblik uit de verlegenheid te redden.

— Het betaamt mij niet in de zaak, die gij mij voorstelt, een beslissing te nemen, zeide hij. Zij gaat de priesters aan en hun zal ik ze derhalve voorleggen, opdat ze mij hun oordeel mogen mededeelen. Gij intusschen, mijn vriend, ging hij voort, terwijl zijn stem beefde en hij de oogen niet op het fiere gelaat van Hernando Cortez durfde vestigen, gedoog dat ik u een welmeenenden raad geef; zie wel toe, wat gij doet; want indien mijn volk iets overkomt, moet gij u niet verwonderen zoo mijn onderdanen u den noodzakelijken leeftocht onthouden en u van honger doen sterven.

Cortez hief plotseling het hoofd op en vestigde zijn doordringende, fonkelende oogen op den bijna sidderenden vorst: zulke taal had hij niet verwacht, maar hij liet er zich ook niet door uit het veld slaan.

— Ik vrees niets, gaf hij trotsch ten antwoord, omdat ik zeker ben van de hulp van mijn God, die het volk, dat voor Hem strijdt, niet verlaten zal. Maar zoo gij niet aanstonds bereid zijt op mijn voorstellen te antwoorden, bewillig dan ten minste in twee verzoeken, die ik u doen ga.Laat ten eerste van dit oogenblik, waarop wij nader over deze zaak zullen gesproken hebben, en geef mij ten andere verlof in den grooten tempel het heilig teeken te plaatsen, dat voor de Christenen het zinnebeeld van hun heiligen godsdienst is.

— Ook deze verzoeken moet ik mijn priesters voordragen, antwoordde Montezuma, en ten einde een geschikte aanleiding te hebben om het voor hem pijnlijk onderhoud af te breken, voegde hij er bij:

— Wanneer het u belieft, kunt gij mij nog op dit oogenblik naar den grooten tempel vergezellen, waar ik hun uw voorstel kan mededeelen en hun oordeel daaromtrent vernemen.

Hernando Cortez maakte een beleefde buiging en antwoordde dat het hem zeer aangenaam zou zijn den vorst naar den tempel te volgen, niet alleen om des te spoediger de uitspraak der priesters te hooren, maar om ook het gebouw en de verdere merkwaardigheden der hoofdstad te bezichtigen.

Montezuma verliet zijn troon en begaf zich te midden zijner hovelingen naar eene andere zaal, waar hij die gewaden aantrok, welke hij dragen moest, wanneer hij zich voor de goden vertoonde; want aan het hof van den vorst van Mexico werd een angstvallige etiquette in acht genomen, waaraan zelfs de monarch niet gewaagd zou hebben zich te onttrekken.

In zijn draagstoel gezeten begaf Montezuma zich thans met zijn hovelingen en de Spanjaarden naar den tempel. Het was hem streng verboden buiten het paleis een voet op den grond te zetten, dewijl hij daardoor zijn persoon ontheiligen zou

Onder de portiek van den grooten tempel aangekomen, stapte hij uit den draagzetel en verzocht Hernando Cortez een oogenblik daar te wachten, daar hij zijn priesters wilde vragen of het geoorloofd was vreemdelingen, die de goden niet aanbaden, in hun heiligdom toe te laten. De Spanjaarden beschouwden inmiddels het kolossale gebouw, dat omstreeks 1486 was opgericht en welks inwijding was gevierd met de slachting van 70,000 krijgsgevangenen, die uit alle deelen des lands naar Mexico samengebracht, sedert jaren tot dat doel bewaard waren. en in lange rijen geschaard een optocht van bijna twee mijlen lengte vormden. Met afgrijzen beschouwden de Europeanen de ontelbare menigte doodshoofden, waarmede de verschillende hooge *teocalli's* waren versierd en die geheele knekelhuizen vormden, toen eensklaps met groot gedruisch al de metalen deuren van het gebouw op een zelfde oogenblik opensprongen en Montezuma de Spanjaarden uitnoodigde den tempel binnen te treden.

Zoodra zij den dorpel overschreden hadden, wierpen de Mexicanen zich plat ter aarde en strekten de opgeheven handen naar de afschuwelijke godheid uit, die aan het uiteinde van de ontzaglijke tempelruimte troonde. Daarop stonden zij op en Montezuma leidde de Spanjaarden achtereenvolgens de negen en dertig afzonderlijke tempels binnen, die zich als kapellen bij het groote middelschip aansloten. Oogverblindend was de pracht, die in die verschillende heiligdommen was ten toon

gespreid; het goud en zilver en de edelgesteenten, die de Spanjaarden van alle kanten tegenschitterden, vertegenwoordigden eene waarde, waartegen een geheel koninkrijk kon opwegen. Alles fonkelde en tintelde in bonte mengeling dooreen en de oogen der Spanjaarden schemerden van den glans der edele metalen en gesteenten en van de heldere kleuren der rijk geschakeerde vedermozaïeken.

Elk dier godheden werd door Montezuma, zijne hovelingen en de hen vergezellende *papas* op een bijzondere wijze geëerd; in elk heiligdom werden telkens nieuwe, zonderlinge ceremoniën in acht genomen. Sommige godheden schenen zich met een hoofd- of kniebuiging tevreden te stellen, anderen daarentegen schenen hoogere eischen te stellen; althans de Mexicanen wierpen zich nu eens plat ter aarde, dan weer wrongen zij het lichaam in verschillende bochten en telkens was er onderscheid tusschen de ceremoniën, die de keizer, de hovelingen of de priesters moesten in acht nemen. Herhaalde malen ook moest Montezuma van kleederen verwisselen, het hoofd of de voeten ontblooten en de priesters spraken bij al die bewegingen geheimzinnige woorden uit en zongen de vreemdste melodiën.

De Spanjaarden zagen al die eerbewijzen aanvankelijk met nieuwsgierigheid en ten laatste met zekeren spot aan. Van tijd tot tijd verontrustte hunne oneerbiedige houding het angstvallig geweten van Montezuma of wekte de verontwaardiging der priesters op. Met voorzichtigheid wist de vorst echter elke botsing te voorkomen, door telkens wanneer de Spanjaarden zich eenigszins luidruchtig gedroegen, het gelaat naar hen om te wenden en hen door zijn blik in bedwang te houden. Ook zijn priesters gaf hij op die wijze te verstaan, dat het raadzaam was jegens de blanken eenige toegeeflijkheid te betoonen.

Toen echter de jeugdige Velasquez, op het oogenblik dat de priesters onder het maken van de akeligste lichaamswendingen een allerbespottelijkst geluid deden hooren, in een luiden schaterlach uitbarstte, meende Montezuma met zijn gezag tusschenbeide te moeten treden, terwijl ook Cortez een bestraffenden blik op den jongeling wierp.

— Gij behoordet aan deze plaats denzelfden eerbied te bewijzen, zeide de vorst verontwaardigd, dien gij voor mijn persoon hebben moet.

Na deze woorden uitgesproken te hebben, verliet hij met zijn gevolg eensklaps den tempel en de Spanjaarden bleef niets anders over dan zijn voorbeeld te volgen. Wederom onder het groote voorportaal teruggekeerd, hernam Hernando Cortez:

— Welnu, o vorst, welk is uw antwoord op de beide verzoeken die ik u gedaan heb? Sta mij toe het kruis van Jezus Christus voor deze afbeeldsels des duivels te planten, en gij zult zien of zij bewondering of verachting verdienen.

— Ik kan u daarop niet antwoorden vóór ik mijn priesters geraadpleegd heb, antwoordde Montezuma met zichtbare verlegenheid. Morgen zal ik u hun antwoord doen boodschappen. Keer voor het oogenblik naar uw woning terug; want ik wil hier blijven, om onze goden vergiffenis te vragen voor de overmaat van mijn geduld.

— Maar wilt gij mij dan beloven, dat er geen menschenoffers zullen worden opgedragen, vooraleer gij nader met mij gesproken hebt?

Montezuma stond een oogenblik weifelend, maar toen hij een blik wierp op het strenge gelaat der Spanjaarden, die zijn antwoord met zekere spanning afwachtten, gaf hij ten antwoord:

— Welnu, vóór ik mij nader met u daarover heb onderhouden, zal er geen menschenbloed op onze altaren vloeien.

Hiermede verliet hij de Spanjaarden en keerde naar zijne goden terug.

Den volgenden dag verscheen de keizer reeds vroeg met zijn luisterrijk gevolg in het Spaansch kwartier, om de Spanjaarden in persoon het antwoord der priesters op de beide verzoeken van Cortez mede te deelen. Hij had niet alleen zijn priesters, maar ook zijne raadslieden en hovelingen geraadpleegd en na een lange en ernstige beraadslaging besloten, de beide eischen in te willigen. Hij waagde het niet den machtigen Spanjaard, die op zijn weg van Tabasco naar Tenochtitlan geheel Anahuac onderworpen had, door een weigering voor het hoofd te stooten. Wel kostte het hem ontzaglijk veel aan zijn verlangen te voldoen, maar voor geen schatten ter wereld zou hij zich de geduchte blanke strijders tot vijanden gemaakt hebben.

Hij deelde dan Hernando Cortez mede, dat het hem zou vrijstaan in een der heiligdommen van den grooten tempel, dat de priesters daartoe zouden aanwijzen, de beelden te plaatsen, welke hij verlangde. Verder gaf hij de stellige belofte dat voorloopig de menschenoffers zouden gestaakt worden. Cortez dankte hem voor deze belofte en wenschte hem geluk met dit besluit, dat als de eerste stap was op den weg tot de erkenning van het ware geloof. Vervolgens sprak hij nog lang met den vorst over de aangelegenheden, die hem herwaarts voerden en vooral over de groote zaak van de bekeering van Mexico tot het Christendom.

Hij deed Olmedo, een pater die de Spanjaarden vergezelde, komen en liet dezen al zijn welsprekendheid aanwenden om den keizer tot betere gedachten te brengen; doch deze beriep zich steeds op zijn priesters, welke volgens hem alleen in deze zaak konden beslissen.

Cortez verzocht hem derhalve een dag te bepalen, waarop Montezuma de priesters en grooten des rijks om zich zou vergaderen, ten einde uit den mond van Cortez en van pater Olmedo de blijde boodschap van het Evangelie te hooren. Hierin stemde Montezuma toe en er werd bepaald dat die plechtige samenkomst den volgenden dag zou plaats hebben.

Nog denzelfden dag maakte Hernando Cortez van de toestemming des keizers gebruik om met de grootst mogelijke plechtigheid het kruis te gaan planten op die plaatsen, welke zoolang door het bloed der onschuldige slachtoffers bezoedeld waren geworden. In statigen optocht trokken al de Spanjaarden, slechts weinige, die met de bewaking van het kwartier belast waren, uitgezonderd, naar den grooten tempel van Huitzilopochtli of Vitziliputzli, waar hun in een der torens een kapel werd aangewezen, die inmiddels te hunnen behoeve ontruimd was. De schitterende kruisvaan met het wapen van Castilië werd voorop gedragen; een weinig verder kwam de niet minder prachtige vaan, waarop het afbeeldsel der Moedermaagd in een krans van gouden stralen prijkte.

Hernando Cortez, door zijn trouwste officieren omstuwd, droeg met eigen handen het kruisbeeld, dat bestemd was om het middelpunt te worden, waarom de Christenkerk van Mexico zich vormen zou. Zijn voornaamste officieren droegen het Mariabeeld, dat het sieraad van de eerste christelijke bedeplaats in Tenochtitlan zou uitmaken. Het beeld was op eene draagbaar geplaatst, waarvan vier mannen elk een uiteinde vasthielden. Achter Cortez en zijne officieren naderden langzaam en statig de priesters Olmedo en Aguilar, in plechtgewaad gedost. De Indiaansche bondgenooten van Cortez, die het Evangelie reeds hadden aangenomen, — en deze waren zeer talrijk — sloten den tocht.

Voor het eerst zag dus het heidensche Tenochtitlan eene christelijke processie zich langs zijn straten bewegen, en konden de inwoners eene vergelijking maken tusschen dezen indrukwekkenden stoet en de wilde optochten hunner met bloed bezoedelde *papas*, *wanneer* ze met woest om het hoofd fladderende haren en onstuimige gebaren hun offer ter slachtbank leidden, — tusschen de statige, tot eerbied stemmende hymnen der katholieke Kerk en de brullende geluiden, welke de afgodspriesters bij hun beulenarbeid deden hooren, — tusschen de zinnebeelden van liefde en vrede en de schedeltropeeën en bloedige symbolen van het heidendom.

Toen de stoet in den tempel was aangekomen, dien de priesters de Christenen tot bedeplaats hadden afgestaan, knielden al de Spanjaarden op het plaveisel neer, terwijl het kruis en vervolgens het Mariabeeld geplaatst werden op een altaar, dat Cortez had laten oprichten op de plaats, waar eenmaal het bloed van honderden onschuldige kinderen gevloeid had. Het heiligdom, dat de Spanjaarden was ingeruimd, was namelijk de tempel geweest van den regengod, wien men in tijden van droogte hecatomben van kinderen ten zoenoffer slachtte.

De bezoedelde plaatsen waren echter zorgvuldig van het bloed gereinigd; het altaar der Nieuwe Wet was met een sneeuwwit kleed bedekt, gewijde kaarsen waren ontstoken en ontelbare bloemen sierden de plaats, welker grootste sieraad vroeger de bloedige sporen der menschenoffers hadden uitgemaakt.

Nadat onder gezangen en gebeden de plechtigheid van de kruisplanting en de plaatsing van het Mariabeeld was afgeloopen, en het eerste altaar van het Nieuwe Verbond zich in Tenochtitlan verhief, wierp Hernando Cortez zich voor het kruisbeeld op de knieën en sprak, terwijl tranen van blijdschap zijn mannelijk gelaat bevochtigden, met eene stem, die van zijn vurig geloof getuigde, het volgende gebed uit:

O waarachtige God, gezegend moet Gij zijn in alle eeuwen der eeuwen, omdat het Uwe goddelijke Majesteit behaagd heeft na zoovele jaren, gedurende welke de duivel dit volk in slavenketenen geboeid hield, hem door onze onwaardige handen in den afgrond te verjagen, waar zijne woonplaats is. Ik bid U oot-

moedig, dat gij deze goede beginselen tot een goed einde wilt brengen, tot uwe meerdere eer en glorie.

— Amen! klonk het daarop plechtig uit al de monden der aanwezige Spanjaarden.

En thans hief pater Olmedo met statige stem het *Te Deum laudamus* aan.

Maar het Loflied bracht nog geen zege voor de Spanjaarden. Zij zouden met veel moeilijkheden te kampen hebben. Woordbreuk, valschheid en verraad beloerden hen allerwege.

Toen Hernando Cortez Tenochtitlan binnentrok, wist hij dat Montezuma de hand had gehad in het verraad, waaraan hij te Cholula ternauwernood ontsnapt was; hij wist dat men hem op den weg naar de hoofdstad in een hinderlaag had willen lokken, en hij twijfelde ook geen oogenblik aan de verzekering zijner trouwe Tlascalanen, dat Montezuma hem alleen den intocht in zijn residentie vergund had met het doel al de Spanjaarden des te gemakkelijker met één slag te verpletteren. Verder was het den veldheer bekend, hoe vreeselijk de Groote Heer van Mexico de ongelukkige Zempoallanen en Totonaken gestraft had voor het bondgenootschap, door hen met Cortez tegen hun gevreesden onderdrukker aangegaan. Hij had dus gegronde redenen om de oprechtheid der gevoelens van Montezuma te wantrouwen toen deze hem met gehuichelde vriendschap in zijn hoofdstad ontving.

Dat wantrouwen werd spoedig gerechtvaardigd. Vooreerst vernam hij dat in de kerkers van den grooten tempel een blanke werd gevangen gehouden; vervolgens kwam het hem ter oore dat Montezuma het hoofd van den Spanjaard ontvangen had, die door Qualpopoca gedood was, en dat hij er sterk op stond dat zulks voor de Spanjaarden een geheim bleef. Hierbij voegden zich de meest onheilspellende berichten omtrent een samenzwering, door Montezuma, zijn priesters en hovelingen tegen de blanken gesmeed, en welke geen ander doel had, dan de ophaalbruggen af te breken, alzoo de Spanjaarden den terugtocht af te snijden en hen in hun kwartier van honger te doen omkomen.

Reeds bleven de levensmiddelen uit, die men Hernando Cortez gedurende de eerste dagen van zijn verblijf met zoo kwistige vrijgevigheid had aangebracht. Cortez zag het vreeselijk gevaar in, dat hem en zijne manschappen boven het hoofd hing en hij zon op een middel, om een waarborg voor zijne en zijner soldaten veiligheid te erlangen: Montezuma zelf moest de gijzelaar, het onderpand worden voor het leven der Spanjaarden!

Hoe stout, hoe dolzinnig als het ware dit plan ook was, dat alleen in het brein van een Hernando Cortez kon opkomen, zijne getrouwen juichten het met eenparige stemmen toe. Wel waren er in het begin eenigen, die den ondergang van het handvol Spanjaarden als gevolg dier onderneming voorspelden, wel vonden anderen het raadzaam zich naar Vera Cruz terug te trekken; maar hun woorden werden met verontwaardiging aangehoord, terwijl allen aan de lippen hingen van den ontstuimigen Velasquez de Leon en den moedigen Sandoval, die het ontwerp van Cortez met al het vuur hunner geestdrift verdedigden.

— Trekken wij allen gezamenlijk op naar het hol van den dwingeland, die zijne volken in de bloedige kluisters der slavernij geboeid houdt! Trekken wij op naar het verblijf van den menschenslachter en menscheneter, en maken wij voorgoed een einde aan zijne heerschappij, die een vloek is voor dit schoone land.

Zoo sprak Velasquez, de jongeling die voor Cortez door een vuur zou gevlogen zijn.

Maar Hernando Cortez antwoordde:

— Ik prijs uwen moed, mijn zoon, maar moed alleen is niet voldoende voor een krijgsman; wanneer het beleid zich niet met de dapperheid paart, is deze alleen in staat een ijdelen roem te behalen, niet om groote zaken tot stand te brengen. Niet met onze gezamenlijke krijgsmacht moeten wij ons aan de poorten van het paleis vertoonen, dit zou opzien verwekken. Wij zullen er heengaan in kleinen getale, zooals wij herhaaldelijk voor Montezuma verschijnen. Gij Alvarado, Sandoval, Velasquez en d'Avila zult mij vergezellen. Bernal Diaz zal ons met vier andere soldaten, die ik hem zal aanwijzen, volgen. Vijf en twintig andere gewapende mannen zullen zich in de nabijheid van het paleis verstrooien om op het eerste teeken gereed te zijn en ter hulp te komen, wanneer dit noodig mocht blijken. U, Christoval de Olid en Diego de Ordaz zijn het toezicht opgedragen over onze verdere manschappen, zoowel Spanjaarden als Indianen; gij zult hier in het kwartier achterblijven en u ten strijde gereed houden, wanneer Montezuma's verzet het gevecht noodzakelijk maakt!

— Bravo, leve Hernando Cortez! leve de keizer! riepen de Spanjaarden. Allen billijkten de keuze van hun generaal, omdat allen moesten erkennen, dat zij meesterlijk was en zij trouwens een blind vertrouwen in hun aanvoerder stelden. Vooral de opdracht aan Ordaz om de taak van Olid te deelen was eene heerlijke berekening: Cortez won daardoor volkomen het hart van den man, die hem vroeger zoo vijandig geweest was, maar langzamerhand tot andere gedachten was gekomen.

Eenige oogenblikken daarna bevond zich Hernando Cortez met zijne getrouwen tegenover den grooten monarch, dien hij tot zijn gevangene ging maken.

Op de vriendelijke groet van den vorst antwoordde hij met een koele buiging en sprak hem, door Marina en Aguilar geholpen, in dezer voege aan:

— Keizer van Mexico, het doet mij leed u te moeten zeggen dat ik tot mijn diepe verontwaardiging heb ontdekt, welk laag verraad uwe schijnbare vriendelijkheid verborg. Ik heb vernomen welke verwoestingen uw generaal Qualpopoca niet alleen in de landen der Zempoallanen en Totonaken, die mijn bondgenooten waren, maar zelfs in mijn eigen stad Vera-Cruz heeft aangericht. Ik weet dat hij u het hoofd van een zijner slachtoffers gezonden heeft, om u te toonen, hoe hij zich van den last gekweten heeft, dien gij hem op zoo verraderlijke wijze hebt opgedragen. En terwijl gij in het geheim bevelen geeft, om mijne mannen uit te roeien, huichelt gij vriendschap voor ons en eerbied voor den keizer wiens gezant ik ben. Gij spreekt van uw voornemen om het geloof aan den waren God te omhelzen, gij hebt u door mijne priesters laten onderrichten, ja, gij zijt onze godsdienstige plechtigheden komen bijwonen, en middelerwijl houdt gij in de kerkers van den grooten tempel een mijner broeders gevangen, om hem aan uwe goden te offeren en zijn lijk door uw priesters te laten verslinden. Ik weet meer: ook het verraad der Cholulanen is door u gesmeed, op mijn weg naar Tenochtitlan hebt gij mijn manschappen verraderlijk hinderlagen gelegd, en op dit oogenblik koestert gij een plan, dat onze geheele vernietiging ten doel heeft. Gij wilt de bruggen doen afbreken en ons van honger doen omkomen in het verblijf, dat gij ons in uwe gehuichelde gastvrijheid tot woning hebt aangewezen. Lang heeft de eerbied voor uw persoon en de voorzichtigheid mij weerhouden te klagen, maar thans nu ik uwe nieuwe plannen vernomen heb, ben ik besloten krachtige maatregelen voor de veiligheid van mij en mijne manschappen te nemen.

Montezuma was als verpletterd; hij werd bleek als een doode en bewaarde langen tijd het stilzwijgen. Het bewustzijn zijner schuld, de verontwaardiging over de hem aangedane beleediging, de schrik voor de Spanjaarden, al die verschillende aandoeningen hielden zijne tong geboeid.

Eindelijk verbrak hij het stilzwijgen: hij had een middel gevonden om althans tijd te winnen. Het was een leugen, want hij kende zich schuldig.

— Ik heb Qualpopoca geene bevelen gegeven, als waarvan gij spreekt, zeide hij, en om u dit te bewijzen zal ik hem aanstonds naar Tenochtitlan ontbieden.

Daarop riep hij een zijner hovelingen, reikte dezen een kleinen steen over in den vorm van een zegel, dien hij aan den arm droeg, en zeide met eene stem, die zijne ontsteltenis verried:

— Stel die zegel aan mijn snelsten looper ter hand en gelast hem, hem oogenblikkelijk aan den cacique van Almeria te brengen, opdat hij wete dat het mijn wil is, dat hij herwaarts komt.

Daarop zag Montezuma Cortez vragend aan, als wachtte hij af wat deze verder zeggen zou. De Spanjaard scheen voldaan, althans hij zeide:

— Ik zal mijn oordeel opschorten tot ik Qualpopoca zelf gehoord heb; maar mijne mannen wenschen een onderpand voor hunne veiligheid, en zoo gij hen van de oprechtheid uwer bedoelingen wilt overtuigen en hun een bewijs van uw vertrouwen wilt geven, dan is het noodzakelijk dat gij dit paleis voor een tijd verlaat en in het kwartier der Spanjaarden komt wonen.

Montezuma verstomde; bewegingloos staarhij voor zich, verbaasd over de vermetelheid van dien man, die het waagde hem, den gebieder van geheel Anahuac, in zijn eigen paleis, te midden der dienaren die voor hem sidderden, zulk een zonderling voorstel te doen. Eindelijk behaalde de verontwaardiging de overhand op zijne verbazing en zijne besluiteloosheid. Hij stond op en antwoordde op een toon, dien hij zoo fier en hooghartig mogelijk poogde te maken:

— De vorsten van Mexico zijn niet gewoon, zich zelven gevangen te geven; en al had ik

de zwakheid in dien eisch te berusten, dan zouden mijne onderdanen niet gedoogen, dat hun gebieder zulk een hoon werd aangedaan.

— Maar gij zult onze gevangene niet zijn, door uwen intrek in ons kwartier te nemen; gij zult er met al den eerbied en al de zorgen omringd worden, waaraan gij gewoon zijt.

— Mijne onderdanen zullen het toch meenen, wanneer zij mij in uw midden zien.

— Maar het gebouw, dat ons huisvest, is een uwer paleizen, dat uwe voorouders vóór u reeds bewoond hebben, en waarin gij evengoed uw intrek kunt nemen, als gij thans hier verblijft.

Eindelijk moest de vorst toegeven, want Cortez sprak zijn overreding met vlammende oogen uit.

De vorst liet op Cortez's uitnoodiging zijn hovelingen en ambtenaren voor zich komen en deelde hun zijn besluit mede. Verbaasd en smartelijk verrast hoorden zijn dienaren de woorden van hun vorst aan; zij antwoordden niet en bogen zwijgend voor den wil van hun gebieder, die voor hen eene heilige wet was. In de diepste stilte brachten zij de draagkoets van Montezuma voor, lieten hem er instijgen, ontdeden zich daarop van hunne schoeisels en kleederen en vergezelden den vorst met deze blijken van rouw naar het paleis, waar hij de gevangene der Spanjaarden zou zijn. Met gebogen hoofd, met tranen in de oogen en de kleederen op den naakten arm, volgden zij de draagkoets, als bevatte die het lijk van hun vorst.

Nauwelijks had de stoet de metalen deuren van het paleis achter zich, of de bevolking der geheele stad liep te hoop en het scheen een oogenblik, als zou de woedende menigte, die hare kreten van verontwaardiging uit eerbied voor den persoon van den monarch in haar binnenste smoorde, den vorst ontzetten en de vreemdelingen afmaken. Maar Montezuma richtte zich in zijn gouden draagzetel op, wendde zich, terwijl hij zijne aandoening achter een glimlachend, tevreden gelaat verborg, tot zijne onderdanen, wenkte hen met de hand en zeide:

— Goede lieden, waant niet dat mij eenig leed geschiedt; ik ga voor eenige dagen te midden mijner blanke vrienden wonen.

De menigte, voor welke ieder woord van den monarch als eene godspraak was, ging eerbiedig uiteen en binnen een half uur bevond zich Montezuma als gijzelaar in de macht der Spanjaarden.

Montezuma werd met alle eerbewijzen in het kwartier der Spanjaarden ontvangen, waar men hem met hetzelfde ceremoniëel bediende, als in zijn eigen paleis werd in acht genomen; zijne dienaren konden vrijelijk tot hem naderen en het eenige onderscheid, dat tusschen zijn tegenwoordige en zijn vorige levenswijze bestond, was dat de vorst zijn vrijheid miste; want ofschoon hij binnen het Spaansch kwartier in het minst niet in zijne bewegingen belemmerd werd, werd hij streng bewaakt, zoodat er aan geen ontsnappen te denken viel. Trouwens, de verwijfde Montezuma schikte zich spoedig in zijne gevangenschap, die hem overigens niet alleen draaglijk, maar zelfs zoo aangenaam mogelijk gemaakt werd. Weldra onstond er een groote toenadering tusschen den vorst en de Spanjaarden en hij slaagde er weldra in zich van allen als een broeder te doen beminnen.

Hoe gunstig echter de verhouding was, die langzamerhand tusschen Hernando Cortez en Montezuma ontstond, toch begreep eerstgenoemde maar al te wel, dat de priesters en grooten des rijks volstrekt niet met de verandering waren ingenomen, die in het leven van hun vorst gebracht was, ofschoon deze voor het uiterlijk het bestuur des lands bleef waarnemen. Aan den invloed dier aanzienlijken schreef Cortez het toe, dat Montezuma onverzettelijk bleef in zijne weigering om het Christendom aan te nemen; maar het sterkste bewijs voor de ongunstige stemming der priesters was hun weigerachtigheid om den Spanjaard en de overige gevangenen uit den grooten tempel in vrijheid te stellen.

Eindelijk verscheen de cacique van Almeria, weinig vermoedend met welken ondank Montezuma den ijver beloonen zou, waarmede hij de bloedige bevelen van den dwingeland had uitgevoerd. De vorst ontving hem met koele verachting en verwees hem naar Cortez, die hem een verhoor deed ondergaan, waaruit ten duidelijkste bleek, dat hij geheel op Montezuma's last had gehandeld. En de arme man werd ten doode opgeschreven en op den brandstapel verloor hij het leven.

* * *

Montezuma zat met zijn vertrouwelingen in een zijner vertrekken en... weende. Vreeselijk gevoelde hij zich op dat oogenblik vernederd. Ten aanschouwen zijner onderdanen werd een zijner opperhoofden met den dood gestraft, wegens de uitvoering van de bevelen zijns vorsten.

Hij zelf daarenboven, hij de grootmachtige alleenheerscher over het uitgestrekte rijk der Azteken, hij was smadelijk geboeid als een gevangene.

Hernando Cortez had den koning in de eerste opwelling van toorn over diens huichelarij kluisters doen aanleggen en de verstomde Mexicanen zagen die bloedige beleediging aan, zonder dat zij het waagden zelfs maar hun stem daartegen te verheffen. Opgevoed in het denkbeeld, dat zijn persoon heilig en onschendbaar was, zag Montezuma in die smadelijke behandeling het onheilspellend voorteeken van zijn nabijzijnden val. Bittere tranen stroomden over zijn wangen en luide klachten ontsnapten aan zijn lippen.

Als verpletterd onder den hoon, hun gebieder, ja hun godheid aangedaan, wierpen zich de hovelingen van Montezuma voor hem op de knieën, besproeiden zijne voeten met hun tranen en hielden de kluisters vast, opdat de ongelukkige vorst hun gewicht te minder gevoelen zou.

Eensklaps werd de deur van het vertrek geopend en Hernando Cortez trad binnen.

— De schuldige heeft zijne straf ontvangen, zeide hij; laat voortaan alles tusschen ons vergeten en vergeven zijn.

Dit zeggende maakte hij met eigen hand de kluisters los, welke hij den vorst in een oogenblik van drift had doen aanleggen, en deze, die bij zijne vernedering eene zwakheid beneden de waardigheid eens mans getoond had, gaf zich thans aan een kinderachtige vreugde over. In een oogenblik sloeg hij van de diepste wanhoop tot ontboezemingen van dankbaarheid en vriendschap over.

— Heb dank, mijn broeder, riep hij uit, heb dank voor uw goedheid. Ja, laat alles vergeten zijn, laten wij vrienden zijn.

— Ik wensch niets liever, mijn vorst, antwoordde Hernando Cortez. En om u te bewijzen dat ik geen ander doel gehad heb, dan de veiligheid mijner mannen te verzekeren, zoo geef ik u van dit oogenblik af uw volle vrijheid terug.

Cortez speelde zwaar spel. Hij wist dat de uitvoering van een der aanzienlijkste hoofden van het land algemeene ontevredenheid zou verwekken en daarom besloot hij list tegenover geweld te plaatsen en liet Montezuma vrij.

Hij had goed gezien; slechts weinige dagen na de straf op den cacique van Almeria toegepast, vernam hij dat Cacumatzin, de neef des keizers, alle edelen te Tezcuco om zich vergaderd had en daar onder eenparige toejuichingen den voorslag had gedaan, de vreemdelingen met geweld uit de hoofdstad te verdrijven.

Cortez kende de onstuimigheid van Cacumatzin, die hem en de zijnen steeds met een gramstorig oog had gadegeslagen, wanneer Montezuma hem vroeger in zijn paleis *Tepac* ontving. Hij wist ook bij ondervinding tot welke vreeselijke reactie beschroomde karakters kunnen overslaan, wanneer eenmaal de verbittering het toppunt bereikt heeft, en hij begreep maar al te wel, dat indien de gezamenlijke macht der edelen en priesters, gevoegd bij de geheele bevolking der stad, die zij allicht op hun zijde zouden krijgen, het tegen de Spanjaarden opnam, dezen door die ontzettende overmacht noodzakelijk verpletterd zou worden.

Hoe bezorgd Hernando Cortez ook was, hij wist zijn bekommering altijd voor zijn soldaten en voor Montezuma en diens omgeving te verbergen, en niemand hunner, die de altijd fiere houding en de losse opgeruimdheid van den veldheer gadesloegen, had kunnen vermoeden, welke zorgen hem inwendig kwelden.

Montezuma daarentegen verborg zijn angst niet dat Cacumatzin hem naar de kroon mocht steken. Reeds had hij hem het uitdrukkelijk bevel gezonden alle plannen, die hij tegen de blanken mocht koesteren, op te geven; doch de jeugdige prins had den keizerlijken boodschapper ten antwoord gegeven dat zijn besluit genomen was en dat hij zich noch door beloften, noch door bedreigingen van zijn plan zou laten afbrengen. Tegelijkertijd deed hij Hernando Cortez aanzeggen, dat deze met zijn Spanjaarden oogenblikkelijk het kwartier te verlaten had, wilde hij niet dat Cacumatzin hem er gewapenderhand uit verdreef.

Hernando Cortez fronste de wenkbrauwen op het vernemen dezer dreigende boodschap; doch Montezuma gaf zich aan een kinderachtige vrees over. Hij wrong zich de handen van wanhoop, uitte bittere klachten over de ondankbaarheid van zijn neef, dien hij met weldaden had overladen, vroeg tevergeefs zijn vertrouwelingen om raad, en wist ten slotte geen ander middel om zich tegenover zijn oproerigen bloedverwant te verdedigen, dan de hulp van Cortez in te roepen.

— Mijn broeder, wat zullen wij doen? vroeg hij den Spanjaard.

— Wat vreest gij? hervatte deze. Ben ik niet hier om mij zelven en u te verdedigen? Nog heden trek ik met al de mijnen op naar Tezcuco, om u den oproerling in handen te leveren.

Montezuma zag den veldheer verbaasd aan; dat vastberaden besluit boezemde hem eerbied in voor den Spanjaard, in wiens tegenwoordigheid hij zich vernederd gevoelde. Hij zweeg een wijl en bedacht hoe die geduchte blanken, welke hun weg naar Tenochtitlan door overwinningen gekenmerkt hadden, zijn neef en diens aanhang met één slag konden verpletteren, waarna het hun gemakkelijk zou vallen geheel Mexico aan hun heerschappij te onderwerpen.

— Bedenk u wel, gaf hij op Cortez' voorslag ten antwoord. Tezcuco is de tweede stad des rijks in grootte en sterkte; door haar aan te vallen stelt gij u aan de grootste gevaren bloot.

— Ik noch mijne mannen zijn gewoon voor gevaren terug te schrikken, hernam Cortez.

— Laat ons het eerst langs vreedzamen weg beproeven. Ik zal mijn neef uitnoodigen hier te komen en zich met u te verstaan.

Het duurde lang eer hij Cortez, die volvolstrekt den schijn niet wilde hebben, voor Cacumatzin en diens strijdmacht bevreesd te zijn, van zijn besluit teruggebracht had. Daarenboven voorzag Cortez volstrekt geen heil van dezen voorslag aan Cacumatzin, en de uitkomst bewees dat hij goed gezien had. Cacumatzin toch, verontwaardigd over het belang dat Montezuma in die vreemdelingen scheen te stellen, van welke hij de grievendste beleedigingen ontvangen had, wees het aanbod, hem door zijn oom gedaan, met verachting van de hand.

— Ik zal komen, zoo liet hij boodschappen, maar niet om mijn tijd met nuttelooze onderhandelingen te verspillen, doch om de schande uit te wisschen, die de Spanjaarden over het rijk gebracht hebben.

Montezuma was radeloos; Cortez daarentegen deed wat hem in deze omstandigheden geraden voorkwam. Nog denzelfden avond was Cacumatzin in het Spaansch kwartier, echter niet als overwinnaar aan het hoofd van een zegevierend leger, maar geboeid en als gevangene der Spanjaarden. Hij was te midden zijner paleizen, op een eiland in het Zoutmeer gelegen, opgelicht, in een kano gezet en gevankelijk naar Mexico gebracht.

Even groot als de angst van Montezuma geweest was voor het behoud zijner kroon, die door den opstand van zijn neef in gevaar gebracht was, even groot was thans zijn vreugde over de verijdeling van Cacumatzin's eerzuchtige plannen en zijn dankbaarheid tegenover Cortez, die hem uit zulk een groot gevaar gered had.

Montezuma beschouwde Cortez als den redder van zijn troon en handelde van dat oogenblik in alle omstandigheden onder diens invloed. Feitelijk was de Spanjaard onbeperkt gebieder over het groote rijk der Azteken, waarover Montezuma nog slechts in naam gebood. Naar willekeur beschikte hij over de hoogste ambten en waardigheden des rijks, liet Montezuma caciquen afzetten en benoemen en wist zoodoende alleen die personen in het bestuur te handhaven, welke hem niet vijandig gezind waren. Zijne officieren zond hij links en rechts uit, om het land te onderzoeken, goud en zilver uit de mijnen aan te voeren, die plaatsen op te sporen, welke tot het vestigen van koloniën geschikt waren, en de bevolking gunstig voor de Spanjaarden te stemmen.

Montezuma liet zich alles welgevallen en scheen te midden der Spanjaarden, met welke hij op de vriendschappelijkste wijze verkeerde, alle herinnering aan zijne vroegere levenswijze verloren te hebben. Hij bracht zijne dagen door in genoeglijke ledigheid en hield zich met zijne nieuwe omgeving bezig als een kind met een nieuw speeltuig, waarvoor het al het andere vergeet, dat vroeger zijn lust heeft uitgemaakt. Dagelijks onderhield hij zich met Cortez en diens officieren over hun vaderland en de zeden en gebruiken, die daar heerschende waren; hij liet hen verhalen van de grootheid en macht van den koning in wiens rijk de zon niet onderging; hij speelde met hen *totoloque* en deelde de overblijfselen zijner weelderige tafel onder de Spaansche soldaten uit.

Cortez had intusschen weer een nieuw denkbeeld opgevat. Verscheidene maanden waren reeds verloopen sinds hij Portocarrero en Montejo met rijke geschenken naar Spanje gezonden had, ten einde den keizer met de groote ontdekkingen, die hij gedaan had, bekend te maken en van hem de officiëele aanstelling als generaal te verkrijgen. Nog altijd had hij niets omtrent den uitslag dezer poging vernomen. Daarom besloot hij den keizer door een nieuwen brief, vergezeld van eene tweede bezending geschenken, gunstig voor zich te stemmen en hem te nopen spoedig en

in bevestigenden zin op het verzoekschrift der junta van Vera Cruz te antwoorden. Kon hij den koning de vorige maal de schriftelijke onderwerping van verschillende kleine vorsten doen toekomen, thans wenschte hij een document op te zenden, waarbij keizer Montezuma, de gebieder van het machtigste rijk der Azteken, zich tot den vazal van Spanje's keizer verklaarde en zich verbond dezen een jaarlijksche schatting op te brengen. Met eenige moeite gelukte het hem Montezuma tot dien stap te brengen, en met de grootst mogelijke plechtigheid had de acte van trouw en hulde aan den grooten keizer van het Oosten plaats.

In de groote zaal van het paleis waren al de grooten des rijks om hun vorst vergaderd, die op een kostbaren troon gezeten en in zijn schitterendste gewaden gedost was.

Er heerschte eene diepe stilte.

Montezuma stond op en hield tot zijn verzamelde onderdanen met een door tranen afgebroken stem eene toespraak, waarin hij hen herinnerde aan de overleveringen zijns volks en de voorspellingen uit het Gulden Boek van Quetzalcoatl, volgens welke eenmaal in Anahuac een volk moest verschijnen, van het geslacht der goden, dat de heerschappij over Tenochtitlan moest aanvaarden. Dat volk van geheimzinnigen oorsprong zag Montezuma in de Spanjaarden, en hij erkende daarom hun rechten op zijn rijk; voor hun voeten wilde hij zijn kroon neerleggen, ten einde voortaan de schatplichtige van den grooten keizer uit het Oosten te zijn.

Hij schreide, de ongelukkige vorst, en sidderde over zijn geheele lichaam, zijn knieën knikten en hij was genoodzaakt te gaan zitten, wilde hij niet dat zijn onderdanen bemerkten, hoezeer hun vorst onder zijn vernedering gebukt ging.

Stom van verbazing hadden de Mexicanen die woorden gehoord, uit denzelfden mond, welks uitspraken eenmaal als orakels golden. Eenige oogenblikken stonden zij evenzeer verpletterd als hun vorst en belette hun de verontwaardiging een enkel woord tot antwoord te uiten. Allengs deed zich een onheilspellend gemor hooren, dat Cortez echter in de geboorte verstikte door plotseling van zijn zetel op te rijzen en te verklaren dat het de bedoeling zijns meesters niet was, Montezuma van de kroon te berooven of veranderingen te brengen in de wetten en gewoonten des rijks.

Het ontzag, dat de Mexicanen voor de geduchte Spanjaarden aan den dag legden, voor wie zelfs Montezuma zich zoo diep vernederde, leende Cortez' woorden een verbazenden nadruk en niemand waagde het dan ook het minste geluid te geven.

Nadat Montezuma de belofte van hulde en trouw had afgelegd, kostte het Cortez geen moeite van hem de schatting te verkrijgen, die hij zijn leenheer schuldig was. Niet alleen Montezuma, maar al de grooten des rijks toonden zich bereidwillig om tot het geschenk voor den grooten keizer van het Oosten bij te dragen. Van alle kanten bracht men goud en zilver aan, de paleizen en lustverblijven van den keizer werden van hun rijke meubelen beroofd, en alles voor de begeerige oogen der Spanjaarden bijeengebracht, die van verlangen brandden hun aandeel in dien overvloedigen buit te ontvangen. De kostbaarste en schoonste voorwerpen werden in hun geheel gelaten, al het overige edel metaal, ter waarde van een anderhalf millioen gulden, werd opgesmolten.

Toen alles bijeengebracht was, wat Mexico schoons en kostbaars bevatte, werd de geheele schat in vijf deelen verdeeld, waarvan het eerste ter zijde gesteld werd voor den keizer.

Een ander vijfde deel werd Cortez, het hoofd van de onderneming toegewezen, en van de som, die toen overschoot, werden de verschillende voorschotten en kosten betaald, die de officieren en Cortez zelf zich ten behoeve van den tocht hadden getroost. Nadat al die verschillende uitgaven, welke eene aanzienlijke som beliepen, van den grooten hoop waren afgenomen, schoot er voor iederen soldaat ongeveer honderd *pesos de oro*, dat is ten naaste bij tweehonderd vijftig gulden over.

Cortez wachtte nu nog slechts een gunstige gelegenheid af, om deze nieuwe zending geschenken naar Spanje in te schepen, en zijn eerste verzoek om officiëele erkenning, waarop hij tot nog toe geen antwoord ontvangen had, te hernieuwen.

HOOFDSTUK LXII

HET TRAGISCH EINDE VAN DEN KEIZER

Was Cortez' invloed groot op de inwoners van Mexico en steeg hierdoor zijn macht zoo bleek deze macht toch niet stevig gevestigd.

Bij zijn eigen landgenooten huisde de worm die het voetstuk ondermijnde waarop hij zich geheschen had.

Hij had machtige vijanden in Spanje die hem bij den keizer belasterden. De vorst luisterde naar die taal en zond een geduchten generaal, Narvaez, naar Mexico om Cortez gevangen te nemen.

Narvaez landde te Vera-Cruz aan en kon Montezuma verwittigen dat Cortez ten zeerste door den keizer van Spanje werd afgekeurd en dat hij, Narvaez, in last had Montezuma de vrijheid en het gezag terug te geven en Cortez naar Spanje te zenden.

Dit was dus de belooning voor al zijn moeite. Cortez weende toen hij zooveel ondankbaarheid vernam.

Maar hij laat den moed niet zakken en rukt tegen Narvaez op.

Alvaredo bleef met honderd vijftig man achter om Tenochtitlan te bewaken.

Te Zempoalla lag het leger van Narvaez. Cortez besloot hem daar aan te vallen.

't Was een regenachtige avond. Het water gutste met stroomen neder.

Hernando Cortez verdeelde zijn soldaten in drie kleine benden en wapende ieder zijner mannen met een zwaard, een ponjaard en eene lange piek, zooals de Indianen van Chinantla gebruikten, daar hij vroeger ondervonden had welk een uitstekend wapen die piek was tegen de ruiterij, die daardoor belet werd in onstuimigen draf den vijand op het lijf te vallen.

— Gij, Sandoval, zeide hij tot deze, gij belast u met het opperbevel over dezen troep, die uit mijn strijdbaarste mannen en trouwste officieren bestaat. Uw taak is, u van Narvaez' artillerie meester te maken. Gij, Christobal de Olid, zult de tweede afdeeling aanvoeren en den tempel aantasten, waarin Narvaez zijn kwartier gevestigd heeft. Vergeet niet, dat hij zelf in den grooten toren verblijf houdt. Ik voor mij zal mij met deze laatste, kleine afdeeling belasten en mij overal vertoonen, waar een van u beiden gevaar dreigt. Andreas de Duero zal ons aller geleider en wegwijzer zijn.

In de diepste stilte trokken de drie legerkorpsen voorwaarts. De regen had opgehouden, maar de duisternis was nog altijd even ondoordringbaar: de nacht scheen zich tot Cortez' bondgenoot te maken. Weldra stonden de Spanjaarden voor de beek Canoas, die door den geweldigen regen aanzienlijk gezwollen was.

Toch was het thans nog de gunstigste gelegenheid om ze over te trekken; de regentijd was nog pas aangevangen en binnen weinige dagen zou het beekje in een reuzenstroom herschapen zijn, die een onoverkomelijken hinderpaal zou vormen.

Zonder aarzelen daalden de Spanjaarden den glooienden heuvel af en stapten onverschrokken in de rivier. Het water reikte hun tot aan den hals; wanneer er nog slechts één regenvlaag als die van den avond gewoed had, ware het hun onmogelijk geweest op die wijze de Canoas te doorwaden.

Het geklots van het water, dat door de bewegingen der soldaten in beroering gebracht werd, stoorde alleen de nachtelijke stilte. De soldaten hielden zich aan elkander vast om niet door den stroom medegesleept te worden.

Weldra waren zij aan den anderen oever, dien zij in de diepste stilte beklommen.

— Werda! riep de schildwacht van Narvaez, die door het ongewoon geklots in het water argwaan gekregen had. Doch eer hij nog een tweeden kreet kon uiten, was hij in de duisternis reeds door verscheidene armen vastgegrepen, op den grond geworpen, gekneveld en van een prop in den mond voorzien.

De andere schildwacht koos op het vernemen van het onverwacht en geheimzinnig gedruisch verschrikt het hazenpad en ijlde naar het kwartier van Narvaez, die rustig op zijne legerstede lag. Zijn makker was inmiddels door de Spanjaarden op vrije voeten gesteld, onder beding dat hij hun den weg zou wijzen.

— De vijand! de vijand! riep de gevluchte schildwacht, terwijl hij Narvaez bij den arm stiet, om hem uit de bedwelming van zijn eersten slaap op te wekken.

Op hetzelfde oogenblik deed zich een plotseling gedruisch in de benedenvertrekken hooren. Het geschut, dat voor den ingang des

tempels was opgesteld, brandde los. Met één sprong vloog Narvaez van zijn legerstede op en greep naar zijne wapens. Een tweede losbranding volgde. Narvaez liep naar de deur, maar zijn soldaten, die naar boven stormden, versperden hem den weg.

— De vijand! de vijand! schreeuwden zij.

— Waarom schiet gij hem niet neer? bulderde Narvaez.

— Ons geschut is reeds in hunne handen; wij hebben slechts tweemaal kunnen vuren. Zij hebben ons binnen het gebouw teruggedrongen. Zij naderen.

Inderdaad bewees het gedruisch, dat zich op de trap deed hooren en steeds nader kwam, dat de vijand nabij was.

— Ha! de verrader! bulderde Narvaez en stampvoette van machtelooze woede.

Besluiteloos tast hij te midden der verwarring in de duisternis rond.

— Victorie! victorie! klinkt het van beneden, onstuimiger wordt het geraas, duidelijk onderscheidt men het getrappel der voeten, het gekletter der wapens, de kreten der strijdenden, die zich tegen den binnendringenden vijand verzetten, en het gejuich der veld winnende gezellen van Cortez.

— Victorie! klinkt het in het vertrek zelve, waar Narvaez zich te midden van een vijftigtal gezellen wanhopig tegen de indringers verdedigt. Doch wat vermag hij, in die beperkte ruimte saamgedrongen en in de duisternis niet wetende of hij zijne eigen mannen, dan wel den vijand treft? Vreeselijk is die worsteling, die in de duisternis in het enge torenvertrek woedt! Narvaez en de zijnen houden zich met de kracht der wanhoop staande, en de gezellen van Cortez vinden in dit vertrek een veel krachtiger weerstand, dan zij tot nog toe op hun weg ontmoet hebben.

Het gekletter der wapens, die elkander kruisen, het gestommel der worsteling, het wilde geschreeuw der strijders, de angstkreten der gewonden, die onder den voet raken, dat alles vormt in de duisternis een akelig rumoer, dat gelukkig slechts weinige minuten duurt. Weldra wordt het Narvaez onmogelijk gemaakt zijne plaats te behouden.

Een dikke rook, dien men in de duisternis niet zien kan, maar die den strijders in de keel schiet en hunne oogen pijnlijk aandoet, vult weldra het geheele vertrek. Daarop volgt een knetterend gesis, dat allengs in het geraas van instortende balken en timmerwerk overgaat, terwijl de rook tot een benauwde brandlucht versterkt wordt.

Eensklaps wordt het vertrek door een hellen gloed verlicht. Het rieten dak van den toren staat in brand, en vonken, brandende stukken hout en riet regenen op de fel bestookte groep van Narvaez' verdedigers neder. Verschrikt doet Narvaez een sprong naar de deur, om zich een uitweg te banen, maar op hetzelfde oogenblik wordt hij door de punt eener piek in het oog getroffen, en stort, door den steek bedwelmd, achterover.

— Ik sterf! roept hij uit.

Men maakte zich in een oogwenk van hem meester en legde hem de kluisters aan.

Nu de bevelhebber gevallen is, en zij zich van den eenen kant door het vuur bedreigd zien, terwijl zij door de vensters nog aanhoudend de vlammetjes zien naderen, die zij voor de brandende lonten van de vuurroeren hunner vijanden aanzien, bieden de soldaten van Narvaez nog slechts een zwakken wederstand. Weldra hebben Sandoval en de zijnen hen ontwapend en krijgsgevangenen gemaakt.

Terwijl Sandoval aldus Narvaez kluistert, die gedacht had Cortez geboeid naar Cuba te zenden, onderwerpen Olid en Cortez de overige soldaten van Narvaez en binnen weinige oogenblikken zijn zij meester van het geheele kwartier.

De soldaten die hun eigen geschut tegen zich gekeerd zagen, in de duisternis hunne vijanden niet van hunne vrienden konden onderscheiden, en waar zij ook de blikken wendden, overal de vlammetjes ontwaarden, die hunne ontstelde verbeelding hen voor brandende lonten deed aanzien, ofschoon het slechts eene soort van glimwormen waren, welke in die streken in menigte voorkomen, werden door het gerucht van Narvaez dood plotseling als verlamd en binnen een kwartier waren alle vijandelijkheden gestaakt.

Cortez gaf Olid bevel zich van de schepen meester te maken.

Na door dezen maatregel belet te hebben dat de gouverneur van Cuba iets van het gebeurde te weten kwam, stelde Cortez al de gevangenen in vrijheid, met uitzondering van Narvaez, die geboeid naar Vera Cruz gezonden werd. Hij liet hun de keus, of zij naar Cuba teruggezonden wilden worden of in zijn dienst overgaan. Bijna allen kozen het laatste en zoo zag Cortez zijne strijdkrachten met honderd ruiters en een aanzienlijke menigte

voetvolk vermeerderd, zijn voorraad van krijgsbehoeften, die langzamerhand opraakte, hernieuwd, terwijl Olid wel zorgen zou dat ook de schepen hem niet ontgingen.

Het was dien dag feest in het kamp van Cortez; men vierde er de verzoening tusschen de beide legers, waartegen Narvaez' hardnekkigheid de eenige hinderpaal geweest was. Te midden der feestvreugde verscheen in het kamp een bode van Alvarado, die Hernando Cortez een brief had te overhandigen. Cortez opende het papier, doorliep het, verbleekte en gaf bevel onmiddellijk naar de hoofdstad op te rukken.

Ten tweeden male trekt Hernando Cortez de stad Mexico binnen; doch welk een verschil tusschen zijn zegevierenden intocht van voor eenige maanden, en de omstandigheden, waaronder hij thans dien intocht hernieuwt.

Niemand komt hem verwelkomen, evenmin als hij op zijn tocht naar de hoofdstad de vroegere blijken van vriendschap mocht ontvangen, waarmede het volk, dat in hem zijn bevrijder zag, hem de eerste maal overlaadde.

Overal op zijn weg zijn de poorten der steden voor hem gesloten gebleven; nergens heeft men zijne troepen van levensmiddelen voorzien. Alleen de trouwe Tlascalanen hebben hem op zijn doortocht met open armen ontvangen en tweeduizend Indiaansche krijgers te zijner beschikking gesteld. In de straten der stad heerscht eene onheilspellende stilte, geen sterveling komt hem te gemoet op den weg, dien zijn leger volgt, niemand vertoont zich in de vensters of op de terrassen.

De regelmatige stap der krijgers breekt alleen de stilte af, die de Spaansche soldaten loodzwaar op de borst drukt. Cortez' gelaat is somber en streng, en geen zijner officieren waagt het hem noodeloos aan te spreken.

Eindelijk zijn zij het kwartier genaderd, waarin Alvarado en de zijnen de komst van Cortez afwachten. Welk een verschil ook hier! Een gedeelte der muren is vernield, verscheidene gebouwen zijn in asch gelegd.

Montezuma komt Hernando Cortez op den dorpel van het half verwoeste gebouw te gemoet en wenscht den veldheer geluk met zijne overwinning en zijne gelukkige terugkomst.

— Mijn hart is verheugd, mijn broeder, omdat de goden u gunstig geweest zijn, zegt de monarch en strekt de armen uit, als om Hernando Cortez te omhelzen. Doch deze wijst hem van zich af, gewaardigt zich niet hem te antwoorden en keert hem den rug toe.

— Waar is Alvarado? vraagt hij aan den eersten Spanjaard, die hem te gemoet komt.

— Hier ben ik, mijn generaal, antwoordt de bevelhebber van het Spaansche kwartier, en Cortez treedt met hem het vertrek binnen, waaruit hij te voorschijn getreden is.

— Ik had meer beleid van u verwacht, aldus begint Cortez; ik had gemeend dat de ondervinding u wijzer zou gemaakt hebben. De boden van Montezuma hebben mij onderweg alles medegedeeld. Gij zelf hebt het onheil uitgelokt, dat mij zeven mijner mannen gekost heeft, waardoor dit gebouw vernield en mijn magazijnen verbrand zijn. En — wat het vreeselijkst is — door uw dolzinnig optreden hebt gij het geheele volk tegen ons in het harnas gejaagd. Een kundig krijgsoverste handelt met overleg en neemt slechts in den uitersten nood zijn toevlucht tot geweld; gij schijnt geen ander middel te kennen om u te doen gehoorzamen.

— Ik kan niets anders antwoorden, dan wat ik u geschreven heb. Ik was te weten gekomen, dat een vreeselijke samenzwering tegen ons gesmeed was, waarin ook Montezuma was betrokken. Nu viel het feest van den oorlogsgod Huitzilopochtli in, het grootste dat men hier in Mexico viert. Al de priesters en de edelen, onze grootste vijanden, moesten in den grooten tempel samenkomen, om aan den dans *mitotes* ter eere van den afgod deel te nemen. De voornaamsten hunner vroegen mij verlof het feest met den gewonen luister te mogen vieren. Ik stond hun dit toe, daar ik er eene gelegenheid in zag, met éénen slag de hoofdaanleiders der samenzwering uit den weg te ruimen. Alleen verbood ik hun dat iemand gewapend zou verschijnen en liet ook niet toe dat Montezuma de plechtigheid bijwoonde. Het feest begon, en onder muziek en gezang vingen de Mexicanen hunne dansen aan. Ik achtte dit het geschikte oogenblik om de machtige priesters en edelen onschadelijk te maken, deed de vier wegen, die naar den tempel voeren, afzetten en viel eensklaps de niets vermoedende heidenen op het lijf. Binnen weinige oogenblikken waren al de priesters en de gevaarlijkste edelen over de kling gejaagd.

— En daarmede het geheele Mexicaansche volk roekeloos verbitterd! En daarmede een storm opgewekt, die slechts door bloedige offers te bezweren zal zijn! En daarmede een zaak bedorven, die reeds zulke schoone vruchten voor de toekomst beloofde! Ik had

u gelast de rust te bewaren en niets zonder mij te ondernemen. Gij hadt kunnen wachten tot de Mexicanen u in uw kwartier aanvielen en u dan kunnen verdedigen, totdat ik tot ontzet was komen opdagen. Vreeselijk is de verantwoording, die gij op u geladen hebt!

— Generaal, wat ik gedaan heb, deed ik slechts uit nooddwang; geloof toch den trouweloozen, huichelachtigen Montezuma niet. Ik meende verstandig te handelen. Wie had zulk een afloop voorzien?

— Dien hadt gij moeten voorzien, of liever gij hadt in de eerste plaats aan mijn bevelen kunnen gehoorzamen. Gij hebt roekeloos, gij hebt dolzinnig gehandeld, als een barbaar. Doch waartoe nog meer woorden verspild! Elk oogenblik kunnen de Mexicanen den aanval op het kwartier hernieuwen. Het is hoog tijd dat er maatregelen genomen worden, willen wij niet tot den laatsten man worden uitgeroeid.

Weldra bleek dat Cortez de gevolgen van Alvarado's dollen ijver niet had overschat. Ten einde door niets bij de verdediging van het kwartier belemmerd te worden, had hij een soldaat gelast de gemalin van Montezuma en eenige andere vrouwen van hoogen rang naar Tacuba te geleiden, om ze aan de hoede van den cacique toe te vertrouwen. Die soldaat kwam gewond en met bloed overdekt in het kwartier terug.

— Het geheele land loopt te wapen! riep hij hijgend van angst en vermoeienis den veldheer toe. Van alle kanten komen gewapende Indianen naar het kwartier. Zij hebben mij op mijn terugweg gegrepen en mishandeld, en wilden mij naar den tempel sleuren, om mij aan de goden te offeren, toen het mij gelukte aan hunne handen te ontsnappen. Het groote plein en al de straten zijn vol volk. God weet hoe ik nog tot hier heb kunnen komen.

Het gedruisch en de woedende kreten, die zich in de nabijheid deden hooren, bevestigden maar al te duidelijk de woorden van den soldaat.

— Ordaz, zeide Cortez tot dezen, doe gij met uwe afdeeling een uitval en drijf het volk uiteen.

Helaas, binnen een half uur kwamen de soldaten bebloed en uitgeput terug. Drie en twintig mannen waren gesneuveld, alle anderen met wonden overdekt. Ordaz had ternauwernood tot het groote plein kunnen doordringen. Van alle kanten waren de vijanden hem op het lijf gevallen en hadden een hagelbui van pijlen op zijne soldaten doen regenen.

Van de terrassen wierp men hun zware steenen op het hoofd, en hij had al zijne koelbloedigheid en al zijn beleid noodig gehad, om zich een veiligen aftocht te verzekeren. Geheel Mexico was op de been en van de omliggende plaatsen aan het meer stroomde aanhoudend volk aan. Een soort van waanzin had zich van de verbitterde bevolking meester gemaakt. Te lang hadden zij de ontheiligers van hun tempel, de vijanden hunner goden rustig laten begaan; thans zouden zij wraak nemen over den bloedigen hoon, den keizer aangedaan, over de trouweloosheid, waarvan hun priesters en de edelste grooten des lands het slachtoffer waren geworden.

De Mexicanen waren geen bedeesde en zachtaardige menschen meer, het waren duivels geworden, slechts belust op bloed en moord. Zij waren als van den duivel der wraakzucht bezeten; zij spaarden niets meer; zij zouden niet rusten alvorens zij den laatsten Spanjaard voor hun goden geslacht en zijn lichaam verslonden hadden.

Cortez overzag den geheelen omvang van het gevaar, en nam maatregelen om zijn kwartier zooveel mogelijk in staat van verdediging te brengen. Reeds gedurende zijn afwezigheid hadden de Mexicanen zijn mannen een geregeld beleg aangedaan; zij zouden ongetwijfeld den aanval hervatten.

Wèl mocht hij zich haasten; reeds den volgenden dag kwam de geheele krijgsmacht der Mexicanen hem in zijn kwartier bestoken, van alle kanten omringden zij de gebouwen, die den Spanjaarden tot schuilplaats dienden.

Als dolzinnigen stormden zij op die gedeelten van het gebouw aan, waar de verwoestingen, voor eenige dagen door hen aangericht, den aanval het gemakkelijkst maakten. Vreeselijk was de slachting, die het geschut der Spanjaarden onder die ordelooze hoopen naakte strijders aanrichtte. Bij honderden bezweken zij en werden door degenen, die onmiddellijk hun plaats innamen, onder den voet getreden. Doch zelfs al stervende hielden zij niet op de blanken te vervloeken.

— Wij zullen uw vleesch den goden tot spijs voorzetten, ellendelingen!

— Wij zullen u voor de wilde dieren werpen, opdat zij uw leden verscheuren!

Vreeselijke bedreigingen voor hen, die de kannibalen in hun tempels aan het werk gezien hadden! De Spaansche soldaten hadden

geen oogenblik rust; onophoudelijk hadden zij met die gevleesde duivels te kampen, die elk oogenblik dreigden eene bres binnen te dringen.

Het baatte hun niets of zij al honderden en honderden schedels kliefden, of het geschut de Indianen bij hoopen neerschoot, hun getal scheen eer te vermeerderen dan te verminderen; zij schenen als uit den grond op te rijzen.

Plotseling, op het oogenblik waarop de aanval het hevigst was, deed Cortez zelf met zestig beproefde ruiters een uitval. Met hun bliksemende klingen maaiden zij alles weg wat hun in den weg kwam, terwijl de pooten der paarden de lichamen der gevallenen onder hun hoeven vermorzelden.

En zoo toomeloos was de woede der Mexicanen, dat zij zich liever onder de hoefijzers dezer dieren lieten verpletteren, of zich door het zwaard van Cortez' gezellen lieten neersabelen, dan dat zij van hun plaats zouden wijken. Voor één gevallene stonden telkens weer een tiental anderen gereed, om den strijd voort te zetten.

Zelfs zij die stervend neervielen, spanden nog hun laatste krachten in, om met hun krachtelooze hand de spies in den buik der paarden te ploffen en aldus de ruiters te doen vallen. Lang echter kon dat vreeselijk gevecht niet duren. De stapels lijken, die zich rondom de Spanjaarden ophoopten, beletten de Mexicanen hen nog te naderen en eindelijk moesten zij met bebloede koppen afdeinzen.

Voor de soldaten van Cortez, die meermalen met de Indianen gestreden hadden, was het gevecht met de bewoners van Tenochtitlan voorzeker vreeselijk; want nog nooit hadden zij met zulke geduchte vijanden te doen gehad. Maar voor de soldaten van Narvaez, die slechts gedroomd hadden de vruchten van Cortez' volbrachte veroveringen te plukken, was het dubbel ontzettend. De aanhoudende aanvallen van den vijand lieten hun echter den tijd niet over hun dwaas besluit om Cortez te volgen te jammeren. De aandrift tot zelfbehoud dwong hen even krachtig te strijden als de gezellen van Hernando Cortez.

Nu de vijand voor een oogenblik was afgeslagen, kon Cortez weer nieuwe middelen ter verdediging beramen; want het was ontwijfelbaar zeker dat de vijand zou terugkeeren, en dat wellicht met nog geduchter macht. Terwijl dan zijn mannen zich met het verbinden van de wonden der gekwetsten bezighielden, overdacht Cortez hoe hij een beslissenden slag kon slaan, waardoor hij de Mexicanen zulk een schrik zou inboezemen, dat zij van verdere vijandelijkheden afzagen.

Hij had opgemerkt dat zijn soldaten bij hun laatsten uitval vreeselijk van de zware steenen en puntige werpschichten te lijden hadden gehad, die van de terrassen der omringende huizen op hen gericht waren geworden. Daarom liet hij diegenen zijner mannen, welke nog niet rechtstreeks aan den strijd hadden deelgenomen, en wier krachten dus minder verzwakt waren, op de uitgestrekte binnenplaats van het kwartier vier groote houten torens bouwen, die met breede en zware planken overdekt en van schietgaten voorzien waren. Die torens konden op wielen voortbewogen worden en waren bestemd om de krijgers in staat te stellen op de Mexicanen te vuren, zonder aan hun pijlen en hun steenblokken blootgesteld te zijn.

Midden in den nacht liet Hernando Cortez zijn manschappen die beweegbare bolwerken beklimmen en stelde zich met de overige getrouwen en de twee duizend Tlascalanen in beweging. Aanvankelijk heerschte er een diepe stilte, alleen door het doffe gerol van de raderen der torens, den zwaren tred der krijgers en het getrappel der paarden afgebroken. De duisternis belette daarenboven te onderscheiden of er vijanden in de nabijheid waren.

Nauwelijks echter waren de Spanjaarden aldus een straat verder gekomen of zij stieten op een vast aaneengesloten vijandelijke krijgsmacht; een plotseling gedruisch van fluiten en krijgstrompetten, vermengd met een oorverdoovend geschreeuw, bewees hun dat de vijand tot den aanval besloten was. Met onstuimigen aandrang vielen de Mexicanen op de Spanjaarden aan, doch ternauwernood waren zij binnen het bereik van het musketvuur, of uit de vier torens brandden op eens honderden schoten tegelijk op hen los, en bij het licht der ontploffingen ontwaarden zij tot hun schrik de hooge houten gevaarten, die uit het midden der Spanjaarden als zoovele reuzen oprezen.

— Wee! wee ons! riepen de voorsten, niet begrijpende welke ontzaglijke monsters thans weer tegen hen ten strijde togen.

Maar op hetzelfde oogenblik trad de maan van achter de wolken te voorschijn, die ze tot nog toe bedekt hadden, en het geheele Mexicaansche leger aanschouwde tot zijn verbazing, welke nieuwe hulpmiddelen de krijgskunst der blanken dezen aan de hand gedaan had.